

Foråret i luften

Af Niels Hansen - Danmarks Meteorologiske Institut.

Vinteren kom og gik i år, uden vi egentlig opdagede det. Næste årstid på programmet er forår. Men hvordan er foråret rent vejrmæssigt. Er der særlige kendetegn? Og hvornår begynder det i øvrigt?

Uden en egentlig vinter, der kan slutte, er det være svært at vedtage, hvornår foråret begynder.

Klimatologisk er vi allerede i hus - her følger året nemlig kalenderen. 1. marts er dermed pr. definition første forårsdag.

En anden fremgangsmåde er at basere årstiderne på det folk føler på kroppen - temperaturen. En helt uvidenskabelig inddeling af årstiderne efter døgnets gennemsnitlige minimumstemperatur kunne følge disse linier:

Om vinteren er minimumtemperaturen under 0°C
I foråret og efteråret er minimumtemperaturen 0-10°C
Om sommeren er minimumtemperaturen over 10°C

Det vil betyde, at foråret temperaturmæssigt begynder omkring den 25. marts - tæt på forårsjævndøgn.

Sommeren starter så omkring den 20. juni - tæt på sommersolhverv den 21. juni. Efteråret begynder den 20. september lige omkring efterårsjævndøgn den 22. september. Slutteligt ta'r vinteren fat omkring 1. december, hvilket er noget før vintersolhverv den 21./22. december.

Til trods for, at starten af vinteren ikke helt rammer vintersolhverv, så passer den temperaturbaserede inddeling godt med det, vi kan kalde den astronomiske årsinddeling. Og det er måske heller ikke så

underligt, når man tænker på, at Solen er den drivende kraft i Jordens energibalance.

En tør årstid

Foråret har nogle vejrmæssige kendetegn som årstid. Blandt andet er foråret den tørreste af de fire årstider.

I alt falder der 135 millimeter i løbet af de tre forårsmåneder. April er den tørreste med samlet 41 millimeter nedbør - dog overgået af vintermåneden februar med blot 38 millimeter.

Antallet af såkaldte nedbørdøgn er også lavest i foråret. Det regner i snit 27 ud af de 92 dage i marts, april og maj. Et nedbørdøgn er et døgn, hvor der falder mere end 0,1 millimeter nedbør på landsplan i perioden fra klokken 7:00 dansk normaltid og 24 timer frem.

Når foråret er tørt, så er det fordi luften på den nordlige halvkugle gennemsnitligt har den laveste relative fugtighed på denne årstid. Det gælder altså ikke kun i Danmark, men er et generelt træk langs vore breddegrader.

Den relative fugtighed er luftfugtigheden angivet i % i forhold til den maksimale fugtighed ved pågældende temperatur. Jo lavere den relative fugtighed er - jo mindre sandsynligt er det, at der dannes nedbør.

Den tørre forårsluft opstår, når den stadigt stærkere Sol varmer op på vinterluften, der har et lavt absolut indhold af vanddamp (men et højt relativt indhold på grund af sin lave temperatur).

Samtidig har vi ofte besøg af tørre, arktiske luftmasser i forårsperioden og dem kommer der sjældent nedbør fra.

Det tørreste forår vi har oplevet, kom i 1974 hvor der blot faldt 46 millimeter. Ni år senere - i 1983 - satte vejret igen rekord for perioden marts til maj; denne gang blot i den anden retning. Her faldt hele 285 millimeter eller ca. seks gange så meget som i 1974.

Foråret 2008 har for øvrigt en del at leve op til. I 2007 satte årstiden nemlig samlet set både varme- og solrekord med 9,0°C og 661 timer.

Stor forskel på dag og nat

Foråret - særligt marts - er også det tidspunkt på året, hvor muligheden for forskel på temperaturen nat og dag er størst.

Om dagen når Solen højt nok på himlen til virkelig at tilføre atmosfæren energi og give

Både dyre- og planteriget blomstrer op i foråret.
Foto Kurt Winkler.

varme mindelser om sommer. Om natten derimod, kan det blive bitterligt koldt, fordi Solen er væk fra himlen i over 12 timer og havet omkring os er for koldt til at holde temperaturen oppe.

Også forårets tørre luft hjælper til. Tør luft varmer nemlig både hurtigere op og køler hurtigere ned end fugtig. Den tørre luft er desuden ofte koblet til få eller ingen skyer. Og uden skyer slipper Solens lys uhindret ind i dagtimerne, mens varmen har alle muligheder for at stikke af, når natten falder på.

Marts har således den største forskel mellem den absolut højeste og laveste temperatur

af alle månederne. Hele 49,2° er der fra de -27,0°C, der blev målt natten til den 6. marts 1888 ved Holbæk og de 22,2°C Karup-borgerne svedte i den 18. marts 1990.

På den næste plads finder vi april med en forskel på 47,6° (-19,0°C > 28,6°C) og februar med 44,8° (-29,0°C > 15,8°C).

Påskeøsten

Et andet begreb man støder på i foråret er begrebet 'påskeøsten'. Det hænger - som navnet antyder - sammen med noget fra øst og perioden, hvor Påsken normalt falder. Østenvind er hyppig om foråret, når det kolde kontinentale

vinterhøjtryk over Europa er brudt ned, mens det tilsvarende højtryk over Skandinavien eller Rusland er intakt.

Situationen er ret stabil og kan give bidende koldt, klart, solrigt og blæsende vejr i dage eller ugevis. Når påskeøsten dominerer, giver det vinterkulde langt ind i foråret.

Vejret i en rigtig påskeøsten er bidende koldt. Blandt andet på grund af den kraftige vind, der øger kroppens varmetab. Til gengæld er himlen blå og vejret tørt og klart med masser af sol.

Ind imellem føres den russiske vinterluft som giver kulden endda en tur henover Europa og

bliver godt opvarmet undervejs. Så bliver vejret klart og solrigt og forholdsvis lunt. Dominerer østenvinden i det sene forår kan det give ophav til egentlig forsommer, men så taler vi ikke længere om påskeøsten.

Stærk sol

Den milde forårssol lokker når temperaturen kommer højt nok op. Inden man spæner ud og dyrker lyset er der dog grund til ekstra omtanke. Den milde forårssol er nemlig ikke så mild endda.

Sol på ubeskyttet hud forøger risikoen for at udvikle hudkræft senere i livet. Og bliver man skoldet, så stiger risikoen

Foråret er den tørreste af de fire årstider, som bierne her gør opmærksom på.
Foto Hugo Jensen.

Bøgen er den klassiske bebuder af, at foråret er kommet for at blive.
Foto Kurt Winkler.

voldsomt. Solcreme, let tøj og ophold i skyggen kan være med til at sænke risikoen.

I det sene forår er risikoen for skoldninger særligt stor. Ikke fordi Solen er ekstra stærk, eller ozonlaget er ekstra tyndt. Det er simpelthen, fordi vi er rigtig godt vinterblege og vi generelt opfører os mere ufornuftigt i forårssolen end senere på året. Efter en lang mørk vinter styrter vi ud og skal rigtig nyde lyset.

Men Solen er her først i maj faktisk ligeså kraftig som først i august, hvor mange - måske kloge af skade - er mere påpasselige. Og så øger hudens evne til at modstå Solens skadelige stråler gennem sæsonen, efterhånden som den bliver brun. Mørk hud er langt mere modstandsdygtig end lys.

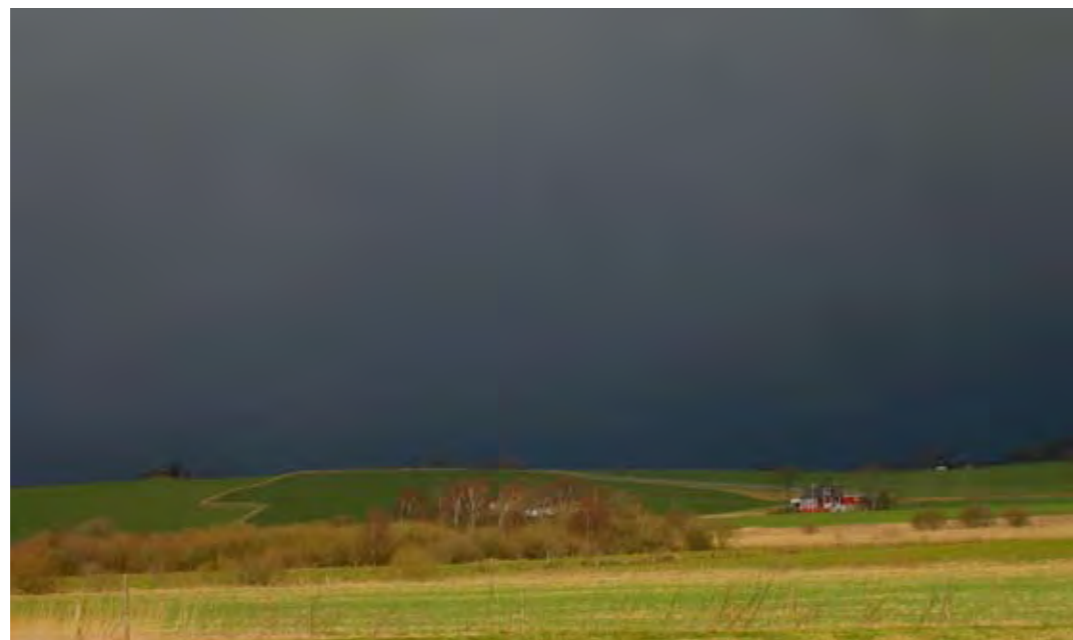
Mange har desuden en fejlagtig fornemmelse af, at der er en sammenhæng mellem temperaturen og risikoen for skoldning. Sol og 18°C føles simpelthen

mindre farligt end sol og 28°C. Det har imidlertid intet på sig. Solbadning sent i april og i maj kræver lige så stor opmærksomhed på forskellige former for beskyttelse som på den varmeste højsommerdag.

Hvordan bliver årets forår?

Efter en lang snak om vejr og fænomener i foråret melder spørgsmålet sig: Hvordan bliver foråret så i år? Svaret bliver

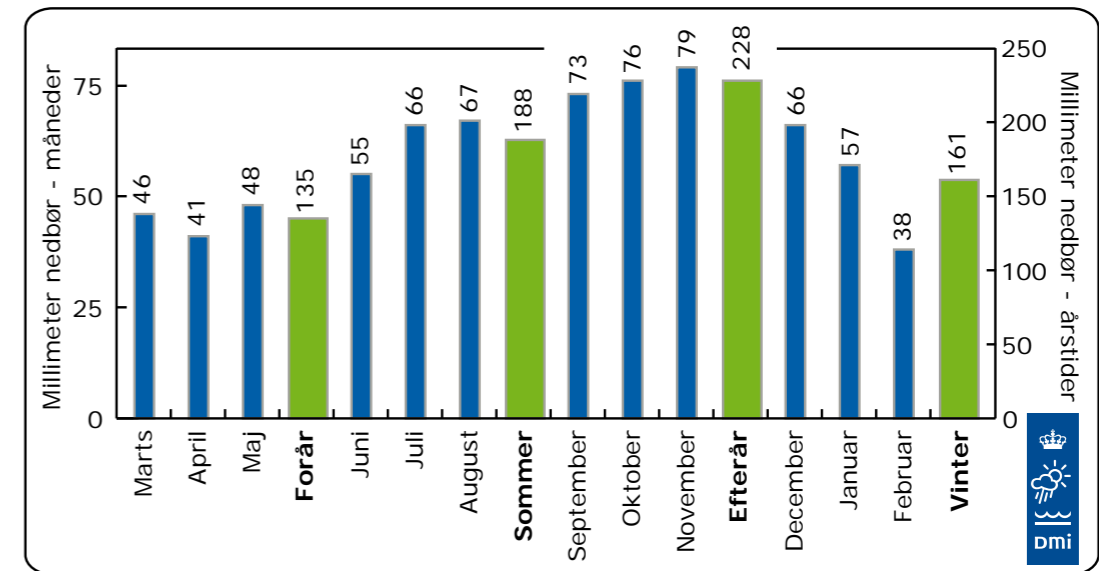
Maj 1947 er den solrigeste måned i dansk vejrhistorie overhovedet. Maj kan dog også byde på vejr, som er nærmest efterårsagtigt. Foto Kurt Winkler.

desværre noget vævende. Umiddelbart melder DMI's sæsonprognose om temperaturer der ligger et stykke over normalen. Gennemsnittet for marts, april og maj skulle ende omkring 7,5°C imod en normal på 6,2°C.

På nedbørsiden viser samme model ikke nogle afvigelser fra normalen. Det vil sige, at den samlede nedbør i de tre forårs-måneder ender i omegnen af 135 millimeter.

En mere præcis vejrudsigt er altså ikke mulig for de kommende måneder. Sikkert er det dog, at dagene bliver længere, temperaturen langsomt stiger og naturen vågner. Og når først forårsfornemmelserne melder sig så pyt med, hvad DMI mener om det hele.

Vejret i de kommende måneder har stor bevågenhed. Sner vi inde eller kan vi dase ude? Vi har samlet lidt fakta om det danske forår.

Marts

Danmark i marts
Har 46 mm nedbør fordelt på 10 dage, 110 solskinstimer og en gennemsnitlig temperatur på 2,1°C.

Varmeste marts
Kom i både 1990 og 2007, hvor den gennemsnitlige temperatur var 6,1°C. Det er 4,0° over normalen.

Koldeste marts
Kom i 1947, hvor den gennemsnitlige temperatur var -3,5°C. Det er 5,6° under normalen.

Varmeste dag
Kom den 18. marts 1990, hvor der blev målt 22,2°C i Karup.

Koldeste nat
Kom den 6. marts 1888, hvor der blev målt -27,0°C i Søndersted v/Holbæk.

Tørreste marts
Kom i 1918 og igen i 1969, hvor vi kun fik 7 millimeter på landsplan. Det er 39 millimeter under normalen.

Vådeste marts
Kom i 1978, hvor vi fik hele 100 millimeter på landsplan. Det er 54 millimeter over normalen.

Solen i marts
Mest sol fik vi i 1943 med 200 timer og mindst i 1963 med 50 timer.

April

Danmark i april
Har 41 mm nedbør fordelt på 9 dage, 162 solskinstimer og en gennemsnitlig temperatur på 5,7°C.

Varmeste april
Kom i 2007, hvor den gennemsnitlige temperatur var 9,3°C. Det er 3,6° over normalen.

Koldeste april
Kom i 1888, hvor den gennemsnitlige temperatur var 2,5°C. Det er 3,2° under normalen.

Varmeste dag
Kom den 27. april 1993, hvor der blev målt 28,6°C i Holbæk.

Koldeste nat
Kom den 3. april 1922, hvor der blev målt -19°C i St. Vildmose.

Tørreste april
Kom i 1893 og igen i 1974, hvor vi kun fik 3 millimeter på landsplan. Det er 38 millimeter under normalen.

Vådeste april
Kom i 1936, hvor vi fik hele 98 millimeter på landsplan. Det er 57 millimeter over normalen.

Solen i april
Mest sol fik vi i 1974 med 262 timer og mindst i 1937 med 84 timer.

Maj

Danmark i maj
Har 48 mm nedbør fordelt på 8 dage, 209 solskinstimer og en gennemsnitlig temperatur på 10,8°C.

Varmeste maj
Kom i 1889, hvor den gennemsnitlige temperatur var 13,8°C. Det er 3,0° over normalen.

Koldeste maj
Kom i 1902, hvor den gennemsnitlige temperatur var 8,1°C. Det er 2,7° under normalen.

Varmeste dag
Kom den 27. maj 1892, hvor der blev målt 32,8°C i Herning.

Koldeste nat
Kom den 14. maj 1900, hvor der blev målt -8,0°C i Gludsted Plantage.

Tørreste maj
Kom i 1959, hvor vi kun fik 9 millimeter på landsplan. Det er 39 millimeter under normalen.

Vådeste maj
Kom i 1983, hvor vi fik hele 138 millimeter på landsplan. Det er 90 millimeter over normalen.

Solen i maj
Mest sol fik vi i 1947 med 330 timer og mindst i 1983 med 103 timer. Maj 1947 står stadig som den solrigeste måned i dansk vejrhistorie.

Foråret som helhed

Varmeste forår
Kom i 2007 med en temperatur på 9,0°C i gennemsnit for perioden marts-april-maj.

Koldeste forår
Kom i 1888 med en temperatur på 2,9°C i gennemsnit for perioden marts-april-maj.

Tørreste forår
Kom i 1974 med kun 46 millimeter nedbør i perioden marts-april-maj.

Vådeste forår
Kom i 1983 med hele 285 millimeter nedbør i perioden marts-april-maj.

Solrigeste forår
Kom i 2007 med hele 661 solskinstimer eller 7t11min om dagen for perioden marts-april-maj. Det er 180 timer eller 1t57 minutter pr. dag over normalen.

Solfattigste forår
Kom i 1983 med kun 269 solskinstimer eller 2t55min om dagen for perioden marts-april-maj. Det er 212 timer eller 2t19min pr. dag under normalen.